Eduskunnan hallintovaliokunta

Viite: Hallintovaliokunnan asiantuntijapyyntö 31.1.2019
Aihe: Hallintovaliokunta perjantai 08.02.2019 klo 10:15
Asia: HE 240/2018 vp, LAUSUNTO Hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi pelastuslain muuttamisesta ja eräiksi muiksi laeiksi

Suomen Sopimuspalokuntien Liitto ry - Finlands Avtalsbrandkårers Förbund rf (SSPL) esittää lausuntonaan Hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä HE 240/2018 seuraavaa:

Esityksen keskeisin teema on pelastuslain ja siihen liittyvien eräiden muiden lakien kirjauksien tekninen sovittaminen vastaamaan maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa. Näiden kirjauksien osalta Suomen Sopimuspalokuntien Liitolla ei ole sinänsä muuta huomautettavaa kuin se, että lainmuutosprosessin monimutkaisuus tuottaa tiettyjä ongelmia aikoinaan lopullisen lain kirjausten muodon hahmottamisessa.

Pelastuslain muutoksien osalta toteamme myös seuraavaa

Toteamme, että pelastuslaista esitetään kumottavaksi pelastustoimen organisaatiota, järjestämistä, tuottamista, valvontaa ja ohjausta koskevat säännökset, joista säädetään jatkossa maakuntalaissa ja laissa pelastustoimen järjestämisestä. Ottaen huomioon, että pelastustoimi on varsin pieni osa maakuntahallinnon toimialaa, on varmistuttava siitä, että ei poisteta sellaista, jonka osalta on kyseenlaista, riittääkö maakuntahallinnoissa mielenkiintoa pelastustoimea kohtaan.

Vaikutuskanavien karsinnalla lienee lähidemokratian toteutumisen kannalta mahdollisesti kovinkin negatiivisia vaikutuksia peruskuntien kansalaisten ja muiden toimijoiden näkemysten esille tuomiseen. Ottaen huomioon, että pelastustoimen keskeisin vaikutusmekanismi, eli toisaalta vahinkojen ennaltaehkäisy ja toisaalta operatiivisten palveluiden tuottaminen, kohdistuu nimenomaan peruskuntien kansalaisiin emme katso ehdotettuja vaikutusmekanismien karsintoja tarkoituksenmukaisiksi. Näin varsinkin, kun nyt esillä oleva lainmuutos ei näyttäisi tuovan kovinkaan merkittäviä lisäresursseja pelastustoimen ohjaamiseksi muulla tavalla.

Täsmällisemmin maakunnan pelastustoimessa ei tulisi 26 § 2 momentin mukaan olemaan nykyistä vastaavaa alueen pelastustoimen monijäsenistä toimielintä, jonka asema pelastusviranomaisena ehdotetaan poistettavaksi ”tarpeettomana”.

Tätä on pidettävä vakavana demokratiavajeena, ottaen huomioon, että etenkin pääkaupunkiseudulla läheskään kaikilla kunnilla ei tule olemaan todellista edustusta maakuntavaltuustossa, ja että maakuntavaltuustoista muutenkin on vaalikelpoisuusrajoituksien kautta karsittu pois palveluntuottajien (kuten palokuntien) johdossa tai hallinnossa olevat, joten maakuntavaltuuston asiaosaamistaso nimenomaan pelastustoimen osalta jäänee kovin vaatimattomaksi.

Koska mm. valtion hallinnassa olevalla poliisitoimella on ainakin muodollinen mahdollisuus ylläpitää poliittista neuvottelukuntajärjestelmää, missä kaikilla kunnilla on edustus, olisi sellainen sisällytettävä myös pelastustoimen lainsäädäntöön!

Näin ollen esitämme, että pelastuslaissa säilytetään maininta monijäsenisestä luottamushenkilöelimestä, jonka tehtävänä olisi maakunnan yksittäisten kuntien näkemysten saattaminen pelastuslaitoksen tietoon ja huomioon otettavaksi.

Kumottavaksi esitetty 85 §. ”***Alueen pelastustoimen palvelutason valvonta”***

Hallituksen esityksen mukaisesti pelastuslaki ei enää tuntisi sellaista palvelutasopäätöstä, johon kunnilla olisi suora vaikutusvalta. Tällaisen muutoksen vaikutus paikallisten sopimuspalokuntien toimintaympäristöön ja oloihin voi vain arvata. Emme siis pidä hyvänä sitä, että yksittäisten kuntien mahdollisuus vaikuttaa omaan alueensa palvelutasoon poistuu (koska järjestämislaissa sellaista ei enää ole). Tämä todennäköisesti myös heikentää paikallisesti toimivien sopimuspalokuntien vaikuttamis- ja rahoituskanavia samoin kuin on omiaan hämärtämään niiden roolia paikallistasolla.

Mielestämme ei voida pitää tarkoituksenmukaisena, että paikallistasolla joudutaan turvautumaan virallisen pelastustoimen ulkopuolella olevaan rakenteeseen, jos halutaan vaikka kylän tai kunnan omaa turvallisuustasoa pitää yllä tai nostaa. Siihen on olemassa erilaisia keinoja, turvavartioinnista kyläaktivistien hälyttämiseen, mutta tällaisten paikallisten toimijoiden integrointi pelastustoimen kokonaisuuteen on pidettävä ensisijaisena ratkaisuna. Toisaalta tällainen edellyttää paitsi rakenteen hyväksymistä myös sen, että paikallistason näkemyksiä varten on tehokas kanava tiedon saattamiseksi pelastustoimen johdolle.

Esitämme siis, että Pelastuslaissa tulevaisuudessakin säilytetään mekanismi, millä paikallisyhteisö pystyy vaikuttamaan omaan turvallisuustasoon osana virallista järjestelmää.

Lopuksi

Nykyisessä pelastuslaissa on Hallituksen esityksen jälkeenkin huomattavasti syvällisempi muutostarve, joka liittyy mm. sopimushenkilöstön oikeudelliseen asemaan. Lisäksi toteamme, että mm. nk. ”päivälähtöproblematiikka” samoin kuin sopimushenkilöstön hälyttäminen ovat edelleenkin ratkaisemattomia ongelmia. Näiden ongelmien syvällisemmälle ratkaisuille nyt maakunnallistamisen edessä olevan aikataulutuksen puitteissa ei liene riittävästi aikaa, joten katsomme, että pelastuslain perusteellisempaan tarkasteluun pitää palata paremmalla ajalla.

Näin ollen nyt käsillä oleva pelastuslain muutos on siten katsottava ainoastaan ”väliaikaiseksi pikasäädöksi”, mistä syystä sopimuspalokuntakenttä tulee edelleenkin esittämään, että pelastuslakia seuraavassa vaiheessa oikeasti tarkastellaan pelastustoimen arkirealiteetteja huomioiden, kuten on SSPL:n toimesta esitetty muissa yhteyksissä.

7.2.2019

Toiminnanjohtaja

Isto Kujala